

A leborotvált hegy

Nagyon régen egyszer, mikor még más szelek fujtak a budai hegyekben, elmúlt korok köztünk járó nagy podesztája, Bárczy István azt álmodta, hogy annyi ragyogó, Budapestet szépítő terv között akadna talán pénz és kedv arra is, hogy a Gellérthegy és Naphegy egymás felé fordult lankáin valami csodálatos városrészt emeljenek, amely kecsességével, káprázatával még ebben a királynői városban is kimagaslik.

Így szültett meg a Tabán-terv.

A megfelelő ügyosztály a megfelelő buzgalommal dolgozott rajta, mert az ilyen építő álmoknak sok csinjabinja van a bürokrácia műhelyében, de meg közben történt is valami, éppen húsz esztendővel ezelőtt. Megfújták a trombitát, be kellett rukkolni a levélhullás helyett négy levélhullásig is odakint maradt, Wollhyniától albán mocsarakig elszórt harcmezőkön ennek a nemzetnek férfinépe. Négyesztendős háborúra forradalmi felfordulás, felfordulásra a vad kilengések kemény néhány hónappal következett gyors és éles színváltozással — azóta pedig a talán szürke, de nagyon nehéz, nagyon keserves életküzdelmek esztendei, valósággal levegő után kapkodás sokszor egy egész ország számára. Hullámhegyeken és hullámvölgyeken bukdácsolt az ország hajója és nem egyszer szorult el a lélegzet az ijedtségtől, hogy vajjon nem csapódik-e könyörtelenül sziklához. Belső lázak is emésztették a fedélzeten, külső viharok is táncoltatták — nem csoda, ha akadtak, akik közben megfélemedtek a Tabán-tervről és hogylétéről.

Pláne, ha hozzávesszük, hogy ott, ahol a terv bölcsője ringott, mennyire megváltozott minden. Azt a szellemet, amely a tervet szülte, seprővel zavarták ki türelmetlen és mohó kezek a városházáról. Új emberek jöttek nemcsak új elvekkel és jelszavakkal, de a réginek olyan nyers megbélyegzésével, elítélésével, lepiszkolásával, a változtatásnak oly mértéktelen türelmetlenségével, hogy régi és kipróbált intézmények, szinte kőbe vésett érdemek nem tudtak e roham hatása alatt megmaradni — hogy tudott volna a Tabán-terv?

De lám: itt mutatkozik meg, hogy az álmok néha erősebbek a valóságnál. A benne rejlő szépség megmentette Bárczy István álmát a feledéstől, a bürokrácia sajátos, befelé élő természetét pedig a bégyepesedéstől. Aki az új rendszerben várospolitikus kisarjadt az izgalmas új talajból, az gyönyörködve ismerte fel a terv szépségét, a bürokrácia pedig hangtalanul, de csendes szorgalommal dolgozott a maga részletein, álomnak számaszlopokba való öntésén. És így maradt meg, sőt szökött elő és lett idősebb megint a Tabán-terv, noha egészen más szelek fujtak a budai hegyekben, a Gellérthegy és Naphegy lankáin is természetesen. S ezen nem szabad panaszkodni. Még kevésbé szabad kifogásolni. Ha van, amit bátrak volnánk megjegyezni, az mindössze annyi, hogy szükségesség, időszűrés és cselekvési buzgalom nem estek éppen egybe.

Tudniillik: az természetes, hogy minden építésnek a bevezetése a rombolás ott, ahol az új terv helyén régi épület áll. A Tabánban állt. Épületnek ugyan alig nevezhető, mert nagyon alacsony s inkább a madárfészekhez hasonló házikók sora — de ezekben a házikókban régi budai családok laktak és a boltokban régi budai boltosok árulták portékájukat s a kocsmákban régi budai kocsmárosok mérték borukat. Azt

mondják nagyon komoly tudományos emberek, hogy a Tabán regényessége álregényesség volt; hogy a kicsit csám-pás házikók és macskaköves udvarok nem őriztek semmiféle ősi magyar, történelmi budapesti építészeti emléket; hogy éppen csak ócska volt, de nem igazán régi és értéke művészettörténeti, várostörténeti szempontból semmi. Lehet, hogy igazságuk van. De mit törődik a fiatal szív és a hangulatra áhító kedv a tudomány száraz és jobbadán bosszús megállapításaival. Tavasz és őszi estéken fiatal párok andalogtak a Tabán uccáskáin és fejük összeborult, amikor a süppedt házacszkákra néztek, mert ezek a süppedt házacszkák hasonlítottak apróságukkal és könnyedségükkel leginkább a fészekrakás elbűvölt álmaihoz. S a tabáni kocsmák mély pincéje — egyik-másik még a török időkben, mert ha fönt nem is, de a föld alatt volt a Tabánnak komoly törté-

nelme — sok jókedvet varázsolt nemcsak bánatos magyarok arcára, de látnivalója volt most már esztendők óta az ideáramló külföldieknek, akik közül kifinomult franciák, finnyás spanyolok, lelkes olaszok és zárkózott angolok hasábos cikkekben lelkendeztek odahaza a Tabánról s még csak meg sem említették, milyen igazi jókedvbe merültek tőle itt...

De nagyon sok ilyen jelentéktelen s most már elmúlt mondanivaló volna még a Tabánról, amiért azért kár, mert már úgyszólván hiába. A bürokrácia, a maga csendes, de ellenállhatatlan tankszerűségében nekirontott a kedves városnegyednek. Hiába volt a régi lakók zokogása, hiába a kocsmák idegenforgalmi szempontja (a szerelmes szívekről nem is szólva, mert azok dobanni nem mertek) —, mivel az építés helyén előbb bontani kell: lebon-

tották a Tabánt. Az utolsó és legmélyebb pincéig.

S most ott áll a leborotvált hegy — egy sereg tervvel. Mert hiszen terv van. Sőt: díjnyertes terv van. Volt már, mielőtt a pályázatot kiírták. Csak pénz nincs. Annyi pénz, amennyi a felépítéshez kellene, semmiesetre sincs. Ki tudja: lesz-e? A lebontás remekül sikerült. Kő kövön nem maradt. A terv másik része, ahol követ kellene rakni kőre, egyelőre bizonytalan. Mindenki szeretné. Mindenki örülne neki. Csak persze pénz nincs. Ezt nem lehetett előre tudni? Hogyne lehetett volna. De a buzgalom hevében semmi sem volt fontos, csak a bontás. Az sikerült. Tökéletesen. S most ott áll a leborotvált hegy. Szomorúan, borongva — s lenéz Budáról Pest felé, ahol a Nemzeti Színház telke áll ugyanolyan kopasz-árván s kínálta, kínált volna tanulságot, ha itt valaha valaki is tanulni akart volna,